

Instytut Pamięci Narodowej - Rzeszów

<https://rzeszow.ipn.gov.pl/pl8/aktualnosci/102348,Odslonieto-mural-poswiecony-gen-Wladyslawowi-Sikorskiemu-Hyzne-5-lipca-2020.html>
2020-09-22, 14:15

Odślonięto mural poświęcony gen. Władysławowi Sikorskiemu - Hyżne, 5 lipca 2020

5 lipca 2020 r. w Hyżnem odsłonięto mural poświęcony gen. Władysławowi Sikorskiemu uczniowi tutejszej szkoły podstawowej w latach 1887-1893 oraz patronowi szkoły. Obchody były związane z 77. rocznicą tragicznej śmierci generała.

W uroczystościach uczestniczyli przedstawiciele Instytutu Pamięi Narodowej Oddział w Rzeszowie dr Piotr Szopa i dr Marcin Bukała, wójt gminy Hyżne Bartłomiej Kuchta, przedstawiciel starosty powiatowego Józefa Jodłowskiego, radny Antoni Ossoliński, dyrektor GOK - u w Hyżnem Anna Lorenz-Filip, dyrektor szkoły Katarzyna Szul wraz z kadrą nauczycielską oraz liczną zebraną młodzieżą, przedstawiciele wszystkich lokalnych środowisk społecznych.

Po uroczystej mszy świętej poświęcenia muralu dokonał ks. Grzegorz Jakubik nucąc piosenkę Grzegorza Turnaua „*Tutaj jestem i tu byłem, gdzie się urodziłem, tu się wychowałem, tutaj zostałem*” nawiązując do pamięci o gen. Władysławie Sikorskim, który w pamięci tej społeczności pozostanie dzięki muralowi widniejącemu na ścianie szkoły.

* * *

Mural nieprzypadkowo powstał właśnie na Szkole Podstawowej im. gen Władysława Sikorskiego w Hyżnem, gdzie w latach 1887–1893 Władysław Sikorski uczęszczał do szkoły. Rodzice generała spotkali się w Hyżnem w 1872 r., tam 19 maja 1874 r. zawarli związek małżeński i mieszkali w dworskim domku podarowanym przez Jędrzejowiczów. Później kilkakrotnie zmieniali miejsca zamieszkania w związku z posadą ojca. Po śmierci męża Tomasa wdowa wraz z dziećmi powróciła do Hyżnego. Na utrzymanie rodziny zarabiała szyjąc na zamówienie dworu w Dylągówce oraz pracowała przy odbiorze przesyłek na miejscowej poczcie. W latach 1887–1893 Władysław Sikorski uczęszczał do szkoły w Hyżnem, następnie dzięki pomocy Władysława Jędrzejowicza uczył się w Gimnazjum w Rzeszowie. Po ukończeniu Gimnazjum przeniósł się do seminarium nauczycielskiego w Rzeszowie, gdzie zaopiekował się nim dyrektor szkoły Julian Zubczewski. Nowa rodzina zapewniła przyszłemu generałowi nie tylko doskonałe warunki materialne ale z ich domu wyniósł patriotyzm i potrzebę nowego myślenia politycznego. W 1899 r. wyjechał do Lwowa i podjął kształcenie w III Męskim Gimnazjum Klasycznym im. Franciszka Józefa I. W 1902 r. zdał egzamin maturalny z wynikiem bardzo dobrym, a studia kontynuował na Politechnice Lwowskiej na Wydziale Inżynierii Mostów i Dróg. Władysław Sikorski miał tu pierwszy kontakt z działalnością patriotyczną, interesował się służbą w armii oraz nauką w austriackiej szkole wojskowej.

Już jako podporucznik rezerwy wziął ślub z Heleną Zubczewską, zatrudnił się jako inżynier przy regulacji Sanu, a także zbliżył się do Polskiej Partii Socjalistycznej, ugrupowania niepodległościowego, gdzie spotkał Józefa Piłsudskiego. Władysław Sikorski aktywnie działał, zaznajamiając członków partii ze sztuką wojenną. Razem z kolegami założył w 1908 r. tajny Związek Walki Czynnej, organizujący powstanie przeciw Imperium Rosyjskiemu, w 1910 r. Związek Strzelecki i został przywódcą Stronnictwa Postępowo-Demokratycznego.

Podczas pierwszej wojny światowej Władysław Sikorski służył w armii austro-węgierskiej, w Miechowie w Komendzie Głównej Wojsk Polskich, a w końcu postawiono go na czele Departamentu Wojskowego Naczelnego Komitetu Narodowego. W 1914 r. Władysława Sikorskiego awansowano na podpułkownika, a następnie powierzono mu stanowisko komendanta Szkoły Podchorążych. Prowadził rekrutację jako członek Legionów Polskich.

Po roku 1918 i traktacie brzeskim Władysława Sikorskiego niesłusznie oskarżono o zdradę i internowano. Przyczyną tych wydarzeń był jawny sprzeciw polityka przeciwko odłączeniu od Królestwa Polskiego Chełmszczyzny. Po kilku miesiącach więzienia nawiązał współpracę z doradcą Rady Regencyjnej, a następnie szefem sztabowym polskiej armii, generałem Tadeuszem Rozwadowskim. To na jego polecenie rozpoczął tworzenie Wojska Polskiego w Galicji, po czym był szefem sztabu oraz dowódcą w trakcie wielu walk.

Władysława Sikorskiego powołano na stanowisko Prezesa Rady Ministrów na lata 1922-23 po zabójstwie Gabriela Narutowicza, następnie został Ministrem Spraw Wojskowych. Druga wojna światowa to okres, kiedy Władysław Sikorski był Premierem Rządu RP na Uchodźstwie oraz Naczelnym Wodzem Polskich Sił Zbrojnych. Nieustannie działał również na rzecz polepszenia stosunków dyplomatycznych naszego kraju z ZSRR.

Po odkryciu masowych grobów katyńskich, kiedy to rząd polski zwrócił się do Międzynarodowego Czerwonego Krzyża w Genewie o zbadanie sprawy, ZSRR zerwał stosunki dyplomatyczne z rządem w Londynie, traktując to jako niechęć i próbę wykorzystania akcji niemieckiej propagandy dla uzyskania zdobyczy terytorialnych kosztem „radzieckiej Ukrainy, Białorusi i Litwy”.

25 maja 1943 r. generał Sikorski rozpoczął ostatnią podróż w celu spotkania się z oddziałami polskimi stacjonującymi na Bliskim Wschodzie, z przedstawicielami władz Iraku, Iranu i Egiptu oraz brytyjskimi dowódcami jednostek tam przebywających.

4 lipca 1943 r. z lotniska w Gibraltarze wystartował „Liberator” z generałem Sikorskim na pokładzie. Po chwili samolot runął do morza. Wszyscy oprócz głównego pilota zginęli, w tym córka generała Zofia Leśniowska, której ciała nigdy nie znaleziono. Przyczyny katastrofy samolotu nie zostały jednoznacznie wyjaśnione. Ciało premiera i naczelnego wodza spoczywa w Krakowie na Wawelu.

Generał Władysław Sikorski zawsze uważał Hyżne za swoją rodzinną miejscowość. Tutaj przecież chodził do szkoły, nawiązywał pierwsze przyjaźnie. Tutaj przyjeżdżał do ukochanej matki w czasie każdych wakacji i świąt z Rzeszowa i Lwowa. Jego ścisłe kontakty z Hyżnem trwały do 1917 r., kiedy jego matka przeprowadziła się do starszej córki do Krakowa. Dowodem przywiązania generała do swego kraju z lat dziecińczych są słowa przekazane podczas spotkania z przedstawicielami klubu „Hyżne” w Chicago 20 kwietnia 1941 r. potwierdzone własnoręcznym podpisem: „Pozdrowienia dla Polaków i Polek z pięknych i drogich mojemu sercu okolic Hyżnego, Grzegorzówki i Dylągówki”.

Pamięć Wielkiego Polaka uczczono w Hyżnem poprzez budowę szkoły jego imienia, która była pierwszym tego typu pomnikiem generała w Polsce.

* * *

Autorem muralu jest **Arkadiusz Andrejkow**, sanoczanin, absolwent Wydziału Sztuki Uniwersytetu Rzeszowskiego, gdzie w 2010 r. uzyskał dyplom w pracowni malarstwa Marka Pokrywki. Jest autorem muralu w Rzeszowie przy ul. Hoffmanowej, przedstawiającego dziewczynkę ze słuchawkami oraz muralu z 2018 r., przedstawiającego płk. Leopolda Lisa-Kulę, który powstał w jego rodzinnej wsi Kosinie z okazji 100. rocznicy śmierci pułkownika. W 2017 r. otrzymał stypendium Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego na realizację projektu „Cichy Memoriał”. Brał udział w kilkunastu wystawach indywidualnych i kilkudziesięciu zbiorowych na terenie kraju. Artysta w trakcie powstawania muralu w Hyżnem otrzymał wiadomość, że został zwycięzcą plebiscytu „Nieprzeciętni”, organizowanego przez radiową Czwórkę.

Fot. Katarzyna Gajda-Bator